

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE

မေ ၂၀၁၅ / အတွဲ(၁) အမှတ် (၁)

စစ်မှုရေးရာ၊ စစ်ဘက်ရေးရာ

မင်းသော

ဤစာတမ်းသည် စစ်မှုရေးရာ သဘောတရားကို တို့ထိ တင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ စစ်ရေးသဘောတရားကို နိဒါန်းသဘော ပြသထားပြီး စစ်ရေးတည်ဆောက်မှုနှင့်သင်္ကာန်ကို နိုင်ငံတကာအမြင်ဖြင့်လည်း တင်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ စစ်ပွဲအမျိုးအစားများ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုကို ရှင်းလင်းစွာတင်ပြထားသည့် အပြင် အရပ်ဘက်စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးတွင် အရပ်ဘက်အမြင်၊ စစ်ဘက်အမြင်နှင့် ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည့် ယုတ္တိတန်သော အကြံပြုချက်များကို အရပ်ဘက်စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်မှုအတွက် အကြံပြုတင်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

အယ်ဒီတာ

စစ်မှုရေးရာ၊ စစ်ဘက်ရေးရာ

စစ်ဆိုသည်မှာ

War is the continuation of politics by other means.

Karl Von Clausewitz (1780 – 1831)

Prussian General and Military theorist

စစ်ဆိုသည်မှာ တစ်နည်းနည်းနဲ့ ဖြစ်နေတဲ့ အဆက်မပြတ်နိုင်ငံရေး ဖြစ်သည် ဟု နားလည်နိုင် သည်။

War; Conflict between or among Political Groups.

(စစ် : နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအကြား ပဋိပက္ခ)

နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးတွင် စစ်ရေးပါဝါသည် သမားရိုးကျပုံစံအတိုင်းရှိသည်။ နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသည် တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက်အပြန်အလှန် လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်ရန် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ စစ်ရေးအင်အားသုံးကြသည်။ ထိုသို့အပြန်အလှန်လွှမ်းမိုးရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ကြရင်း စစ်ပွဲများဖြစ်လာကြသည်။ မည်သည့်ခေတ်၊ မည်သည့် နယ်ပယ်တွင်ဖြစ်စေ၊ လူ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် စစ်ရေးအင်အားသုံးခြင်းကဲ့သို့သောအပြုအမူများကို တွေ့ရှိရသည်။ စစ်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် လူ့စီအဟောင်းများ တန်ပြန်ပေါ်ထွက်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လူသည် သဘာဝအရ ရန်လိုတတ်သော သဘောရှိသည်။ လူ၏အကြမ်းဖက်မှုပုံစံကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စစ်ပွဲများကို အတန်းအစားခွဲခြား သတ်မှတ်နိုင်သည်။

စစ်ဖြစ်သောကြောင်းအရင်းများရှိသည်။ ငြိမ်းချမ်းသောကြောင်းအရင်းများရှိသည်။ စစ်ရေးပါဝါကို အပြည့်အဝ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် ဂလိုဘယ် နိုင်ငံရေးတွင် သိသာသောဆုတ်ယုတ်မှုများကို ပြသလာသည်။ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ စစ်ရေး မဟာဗျူဟာများ နက်နဲလာသည်။ ပိုမိုသိမ်မွေ့လာသည်။ စစ်ရေးနည်းပညာများ ပိုမို တိုးတက်လာသည်။ စစ်ရေးနည်းပညာရပ်များ ပိုမို ကျယ်ပြန့်နက်နဲလာသည်။ ခေတ်ကာလကြာ မြင့်လာသည် နှင့်အမျှ ဖြစ်ပေါ်လာသော စစ်ရေးဘက်စွမ်းရည်များသည် ကြီးမားသောအလျင်အမြန်ဖြင့် ပြောင်းလဲလာသည်။ ရိုက်ဖက်သေနတ်နေရာတွင် စက်သေနတ်များ အစားထိုးလာသည်။ စက်မှုနည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် စစ်ဘက်သုံးလက်နက်များ အစွမ်းထက်မြက်လာခြင်းကို သယ်ဆောင်လာသည်။ ၂၀ ရာစုတွင်ဖြစ်ပွားသော ကမ္ဘာလုံးချီ စစ်ပွဲများသည် သာကေပင်ဖြစ်သည်။

စစ်အေးပြီးဆုံးသည့်ကာလနောက်ပိုင်း စစ်ပွဲဖြစ်ပွဲမှုများသည် အသွင်အမျိုးမျိုးကွဲပြားလာကြသည်။ အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် အကြားတွင် အချိုးမညီသည့်လုပ်ရပ်များကြောင့် ပြည်တွင်းစစ်များဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ စစ်ဘက်တွင် နည်းပညာမြင့်မားလာမှုကြောင့် ဖျက်အားပြင်းလက်နက်များ သုံးစွဲလာခဲ့ကြသည်။ စစ်ပွဲများသည် တရားသောစစ်လား၊ မတရားသောစစ်လား ဆိုသည်ကို အငြင်းအခန် ဖြစ်နေကြဆဲဖြစ်သည်။

မိမိအကျိုးစီးပွားနှင့်ယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောစစ်ပွဲများကို တရားသည်၊ မတရားသည် ခွဲခြားရန်ကား ခက်ခဲသောပုဒ်မပင် ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ တရားသောစစ်ကို ဘယ်လိုဆင်နွှဲနိုင်မလဲဆိုသည့် မေးခွန်း သည် အချိန်နှင့်အမျှရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲတွင် ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်သောစိတ်ဓာတ်ဖြင့် တိုက်ခိုက် ပါက တရားသော စစ်ဟူ၍ ဆိုချင် ဆိုနိုင်ပါလိမ့်မည်။

စစ်တို့၏သဘာဝ

စစ်ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ အကြမ်းဖက်မှု၊ ပြစ်ဒဏ်ခတ်မှု၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ ဓာတု လက်နက်ဖြင့်တိုက်ခိုက်မှု၊ လူသတ်မှု စသည့်အရာများကို မည်ကဲ့သို့သောစစ်ဟု သတ်မှတ်မည်နည်း။ စစ်သည် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအကြား ဖြစ်ပွားသော ပဋိပက္ခပင်ဖြစ်သည်။ သမားရိုးကျတွေးကြည့်လျှင် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံများပင်ဖြစ်သည်။

စစ်ဆိုသည်မှာ

- စစ်ဆိုသည်မှာ ပြင်းထန်ကျယ်ပြန့်စွာ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်း ဖြစ်သည်။
- စစ်ဆိုသည်မှာ အနိုင်ရရန် အစွမ်းကုန်သတ်ပုတ်တိုက်ခိုက်နေကြသော လူနှစ်ဦး၏ပုံရိပ်ကို အကျယ်ချဲ့ ထားခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။
- စစ်ဆိုသည်မှာ တစ်ဖက်ရန်သူအား မိမိလိုအပ်ဆန္ဒအတိုင်း လိုက်နာစေရန် အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းအား ထုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- စစ်ဆိုသည်မှာ ရန်သူက ကျွန်ုပ်တို့၏ လိုအပ်ဆန္ဒများကို လုံးဝဥသဟု လိုက်လျောလာသည် အထိ ရန်သူ့ အပေါ်သို့ ကျင့်ကြံရာသော အကြမ်းဖက်မှုပင်ဖြစ်သည်။

စစ်၏ရည်မှန်းချက် / ရည်ရွယ်ချက်

ရည်မှန်းချက်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ခွဲခြားမြင်ရန်လိုအပ်သည်။

- ရည်မှန်းချက်သည် ရေရှည်ဖြစ်သည်။
- ရည်ရွယ်ချက်သည် ရေတိုဖြစ်သည်။

ရည်ရွယ်ချက်တိုင်းသည် ရည်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်သော လုပ်ရပ်များပင်ဖြစ်ရမည်။ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်လုပ်သောအရာတိုင်းသည် ရည်မှန်းချက်ကို ရောက်စေရန် ကျေးဇူးပြုသော အကြောင်း တရားများ ဖြစ်စေရမည်။

စစ်၏ရည်မှန်းချက်ကို ပါရှန်ဒိုလ်ဗျင်ဖြစ်သူ နိုင်ငံရေးသဘောတရားပညာရှင် ကလော့စ်ဝစ်က ဤသို့ဆိုထားသည်။

စစ်အရေးကြီးဆုံးရည်မှန်းချက်မှာ ရန်သူအပြီးအပိုင်ချုပ်ငြိမ်းရေးပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော ရည်မှန်းချက် အောင်မြင်စေရန် စစ်ပြိုင်သူ နှစ်ဦးစလုံးက အချိန်နှင့်အမျှ အစွမ်းကုန် အပြန်အလှန် ထိုးနှက်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ထင်တူထပ်မျှဖြစ်သော တန်ပြန်ထိုးနှက်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး စစ်အတိုင်းအတာမဲ့၊ အတားအဆီးမဲ့ သောအကြမ်းဖက်မှု အဆုံးအစွန်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာသည်။

စစ်သည် ရန်သူအပြီးအပိုင်ချုပ်ငြိမ်းသွားစေရန် အဆက်မပြတ်ပြင်းထန်စွာထိုးနှက်တိုက်ခိုက်သော အကြမ်းဖက် မှုဖြစ်ပြီး စစ်ဖြစ်ရာတွင်နားလည်မှုယူခြင်း၊ ကြမ်းကြုပ်မှုကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းများ လုံးဝ မရှိအပ်။ အတိုင်းအတာမဲ့သည့် စစ်သဘောတရားတွင် ပြင်းထန်မှုကို ထိန်းချုပ်သော အတွေး အခေါ်မျိုး ဖြည့်စွက်ခြင်း သည် စစ်၏သဘာဝနှင့် လုံးဝ ဆန့်ကျင်သည်။

စစ်ပွဲ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရန်သူကို လက်နက်မဲ့စေခြင်းတည်း.....

ကလေးစပ်စစ်၏ အဆိုအရ

စစ်မှုရေးရာတွင် အဓိကရည်မှန်းချက် သုံးရပ်ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- ၁။ ရန်သူ၏ လက်နက်ကိုင် အင်အားစုကို အောင်နိုင်ပြီး ဖျက်ဆီးပစ်ရန်
- ၂။ ရန်သူ၏ ပစ္စည်းအင်အားနှင့် အခြားအင်အား အခြေအမြစ်များကို သိမ်းပိုက်ရန်
- ၃။ မိမိဘက်သို့ ပြည်သူလူထု ရောက်ရှိလာစေရန် တို့ဖြစ်သည်။

လူသားများကို စစ်ပွဲသို့ တွန်းပို့နေသော တွန်းအားနှစ်ရပ်ရှိသည်။

- ပင်ကိုယ်စီအရ ရန်လိုစိတ် (Hostile Feeling)
- ရန်လိုသော ရည်ရွယ်ချက် (Hostile Intention)

(စစ်၏ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သော ရန်သူကိုလက်နက်မဲ့စေခြင်းသည် ရန်သူအပြီးအပိုင်ချုပ်ငြိမ်းရေးကို ကျေးဇူးပြု သော အကြောင်းတရားကြီးဖြစ်သည်။)

စစ်ရေးရွှေ့ထောင့်

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနယ်

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် စစ်ရေးအင်အား၏ ကဏ္ဍ

နိုင်ငံတိုင်း၏ အမျိုးသားရည်မှန်းချက်သည် အကျိုးစီးပွားပင်ဖြစ်သည်။ အကျိုးစီးပွားသာလျှင် အစစ်မှန်ဆုံးသော အမျိုးသားရေးရည်မှန်းချက်ဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံတိုင်းက ခံယူသည်။ နိုင်ငံတကာရေးရာများတွင် နိုင်ငံအင်အားကို

အခြေပြု၍ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍကွက်တွင်ကြသည်။ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပရိယာယ်ဆင်ခြင်းတို့သည် နိုင်ငံတကာစနစ်ထဲတွင် ပါဝင်နေသော အပြုအမူများဖြစ်သည်။

ပါဝါဟူသည် တစ်ပါးသူကို ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအဆင့်ဖြင့် ကြည့်လျှင် အခြားနိုင်ငံကို ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှုအတိုင်းအတာသည်ပင်လျှင် နိုင်ငံအင်အားကို တိုင်းတာသည့် အစစ်အမှန်ပေတံတစ်ချောင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

နိုင်ငံ့ပါဝါကို အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် (၂) မျိုးခွဲသည်။ မြင်နိုင်ခြင်း၊ မမြင်နိုင်ခြင်းဟူ၍ အကြမ်းဖျင်းသတ်မှတ်သည်။ အချို့သော အင်အားများသည် မမြင်ရ၊ ထိတွေ့လို့ မရ။ ကိုင်တွယ်လို့ မရချေ။ အချို့သော ပါဝါများသည် မြင်ရ၊ သိရသည်။ ဤအချက်ကိုပင် မူတည်၍ အမျိုးသားအင်အား၏ သရုပ်ကို ထင်ဟပ်စေသည်။

မြင်ရခြင်း၊ ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ ရခြင်းကို tangible ဟု သုံးနှုန်း၍ မမြင်ရ၊ မထိရ၊ မကိုင်ရသည့် ပါဝါကို intangible power ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် tangible power နှင့် intangible power ဟူ၍ ပါဝါကို အမျိုးအစား (၂) မျိုးခွဲသည်။

အမျိုးသားအင်အားကို ပုံဖော်ထုစစ်ရာတွင် အကြောင်းအချက်များစွာရှိသည်။ များသောအားဖြင့် တည်နေရာ၊ လူဦးရေ၊ သယံဇာတ၊ လူ့အရင်းအမြစ်၊ ပညာ၊ နည်းပညာ၊ အစရှိသည်တို့ကို အခြေတည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုအထဲတွင် စစ်ရေးအင်အားသည် မြင်ရသော ပါဝါတစ်ပါးဖြစ်သည်။

စစ်ရေးအင်အားကို ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ ရသည်။ အကယ်၍ စစ်ရေးအင်အားသည် ကိုယ်ပျောက်လက်အသွင် ဖြစ်နေခြင်းသည် ၂၁ ရာစု၏ အိပ်မက်လားဟု ထင်မှားစရာရှိသည်။ သို့သော် ပညာရှင်များသည် အမျိုးသားအင်အား တစ်နည်း အမျိုးသား ပါဝါကို တိုင်းတာရာတွင် စစ်မှုရေးရာကို ထိရ၊ ကိုင်ရသော အမျိုးအစားထဲတွင် ထည့်သွင်းထားဆဲပင်ဖြစ်သည်။

အကျိုးစီးပွားနှင့် စစ်ရေး တို့၏ အပေါင်းအစပ်

ပညာရှင်များသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် စစ်ရေးအင်အား၏ အပေါင်းအစပ်ကို တွက်ဆကြသည်။ အကယ်၍ အင်မတန် ရန်လိုသော အကျိုးစီးပွားနှင့် စစ်ရေးအင်အားတို့ ပူးပေါင်းမိလျှင် ပဋိပက္ခများနှင့် စစ်ပွဲများကို ပေါ်ပေါက်စေသော အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

စစ်ပွဲများကို ဖန်တီးသည်မှာ အကျိုးစီးပွား လိုလားချက်များကြီးခြင်းကြောင့်ဟု အဆိုတင်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအတွေးဖြင့် တွေးလျှင် အကျိုးစီးပွား ရမ္မက်ကြီးခြင်းသည် ဆန္ဒမဟုတ် လောဘ ပင်ဖြစ်သည်။ လောဘတို့ ဦးဆောင်လျှင် စစ်ပွဲများဖြစ်သည်။ လူအများ သေကြေသည်ဟု ကောက်ချက်ဆွဲသည်။ လောဘသည်ပင် စစ်၏ အကြောင်းအရင်းဖြစ်သည်။

စစ်ရေးသိပ္ပံသမားများသည် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် ရှုထောင့်ခြင်း မတူကြ။ ဦးတည်ချက်တို့ မတူခြင်းကြောင့် ဖြစ်တန်ရာသည်။ စစ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည့် အဆိုများ များစွာရှိသည်။ ထိုအထဲတွင် စစ်၏ အကျိုးဆက်ကို ပညာရှင်တိုင်း အလေးထား တွက်ဆကြသည်။ စစ်သည် နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်သည့် နေရာတွင်သာ သုံးသည်ဟု မှတ်ချက်ချသည်။

ပဋိပက္ခများ၏ နောက်ဆုံး ဖြေရှင်းနည်းသည် စစ်ပွဲပင်ဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲများဖြင့် အဆုံးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံသည်၊ ရုံးသည်ကို သတ်မှတ်သည်မှာ စစ်ပွဲပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်သည် အန္တရာယ်ကြီးသည်။ ထို့အပြင် သက်ရောက်မှုလည်း ကြီးသည်။ ထိရောက်မှုလည်း ကြီးစွာရှိသည်။ လူ့အသက်များဖြင့် ကြီးစွာ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် စစ်၏ သက်ရောက်မှုသည် လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်ရပ်များကို ပေါ်ပေါက်စေသည်မှာ အဆန်းမဟုတ်တော့ချေ။

စစ်မှုနှင့် စစ်ပွဲများက ခြိမ်းခြောက်သော အရာများရှိသည်။ စစ်သည် ယဉ်ကျေးမှုများကို ခြိမ်းခြောက်သည်။ စစ်သည် သဘောတရားရေး၊ ဝါဒရေးများ၏ ကြံ့ခိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်သည်။ စစ်သည် လူ့အသက်များကို ခြိမ်း ခြောက်နိုင်သည် သာမက ယုံကြည်ချက်၊ ခံယူချက်နှင့် သဘောထားအမြင်များကိုပါ အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင် သည်။

၂၀ ရာစု အိုင်ဒီယော့လိုဂျီတိုက်ပွဲများကို သီအိုရီများ ခိုင်ခြင်း၊ မခိုင်ခြင်းကပင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနေသည် မဟုတ်။ စစ်အင်အားကြီးခြင်း၊ သေးခြင်းကလည်း အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာစနစ်တွင် စစ်အင်အား ပြိုင်ဆိုင်မှုဖြင့် ဝါဒရေးရာ တိုက်ပွဲကို အနိုင်၊ အရှုံးဆုံးဖြတ်ပေးလိမ့်မည်ဟု အမေရိကန်နှင့် ဆိုဗီယက်အုပ်စုတို့က ယူဆခဲ့ကြသည်။ စစ်အေးကာလတိုက်ပွဲသည် အိုင်ဒီယော့လိုဂျီတိုက်ပွဲတစ်ခုတည်းမဟုတ်။ စစ်အင်အားပြိုင် ဆိုင်ခြင်းကာလကြီးလည်းဖြစ်သည်။

သမိုင်းဆိုင်ရာ အနှစ်ချုပ်

ကမ္ဘာ့သမိုင်းကို အနှစ်ချုပ်ကြည့်လိုက်လျှင် ကာလ (၂) ပါးကိုသာ တွေ့ရသည်။ ထိုကာလမှာ စစ်ပွဲကာလများ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကာလ ဟူ၍ ကာလ (၂) မျိုးကိုသာ တွေ့ရသည်။ ထိုကာလနှစ်မျိုး၏ ရေချိန်ကို တိုင်းတာလျှင် လည်း စစ်ပွဲကာလသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကာလထက် ပို၍ များသည်။ မြင့်သည်ကို တွေ့ရသည်။ လူ့သမိုင်းကို ကြည့်လျှင်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးရရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှိနေသည်ထက် ပဋိပက္ခများဖြစ်ရန် အကြောင်းတရား များက ပိုမိုများပြားသည်ကို တွေ့ရသည်။ **ငြိမ်းချမ်းရေးလိုချင်လျှင် စစ်ကို ပြင်ပါ** ဟုယူဆသည့် အယူအဆ ကြမ်းကြမ်းကို တွေ့ရသည်လည်း ရှိသည်။

စစ်ဖြစ်ပွားရခြင်း အကြောင်းများ

စစ်ဖြစ်ပွားရခြင်း အကြောင်းတရားများ များစွာရှိသည်။ စစ်ဖြစ်ပွားလျှင်လည်း စစ်ပွဲများသည် အသွင်သဏ္ဌာန် အားဖြင့် မတူကြ။ စစ်ဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းများ ကွဲပြားသလို ဖြစ်ပုံဖြစ်နည်းလည်း ကွဲသည်။ စစ်ပွဲများဖြစ်ပုံကို

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံရှုထောင့်မှ ကြည့်သည်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ရှုထောင့်မှ ကြည့်သည်။ များသောအားဖြင့် ယေဘုယျသဘောကြည့်ခြင်းနှင့် အနုစိတ်ကြည့်ခြင်း ဟူ၍ ကွဲပြားခြင်းဖြစ်သည်။

အနုစိတ်ကြည့်ခြင်းသည် သိပ္ပံသဘောပို၍ ဆန်သည်။ ပို၍ နည်းလမ်းတကျ ဖြစ်သည်။ မက်ခရိုသဘောနှင့် မိုက်ခရိုသဘော ကွဲခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မိုက်ခရိုကြည့်ကြည့်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံသဘောဆန်၍ မက်ခရိုသဘောကြည့်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ရှုထောင့် သဘောဆန်သည်ကို တွေ့ရသည်။

နိုင်ငံ၏ နယ်စည်းဘောင် အတွင်းမှ စစ်ပွဲများကို အနုစိတ်ကြည့်ခြင်းကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံရှုထောင့်ဟု သတ်မှတ်သည်။ နိုင်ငံ၏ နယ်စည်းကို ကျော်၍ စစ်ပွဲများကို သရုပ်ဖွဲ့ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ရှုထောင့်ဟု ခေါ်နိုင်သည်။

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံရှုထောင့်

စစ်ပွဲအမျိုးအစားများ

စစ်ပွဲအမျိုးအစားကို အကြမ်းချင်းအားဖြင့် ၇ မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

- Conventional War	သမားရိုးကျ စစ်ပွဲ
- Unconventional War	သမားရိုးကျ မဟုတ်သော စစ်ပွဲ
- Guerrilla War	ပြောက်ကျားစစ်
- Counter-guerrilla War	တန်ပြန်ပြောက်ကျားစစ်
- Civil War	ပြည်တွင်းစစ်
- Rebellion and Revolution	ပုန်ကန်ထကြွမှု / တော်လှန်ရေး
- Low-intensity warfare	မပြင်းထန်သော စစ်ချ/ စစ်ပုအခြေအနေ

စစ်ပွဲအမျိုးအစားခွဲခြားနည်း

စစ်ပွဲတွင် အသုံးပြုသော မဟာဗျူဟာ၊ နည်းဗျူဟာနှင့် ဘာရည်ရွယ်ချက်နှင့်တိုက်ခိုက်ကြသလဲ၊ ဘယ်သူတွေ တိုက်ခိုက်ကြသလဲ၊ ဘယ်လိုလက်နက်တွေနှင့် အသုံးပြုပြီး တိုက်ခိုက်ကြသလဲ၊ ဘယ်လို ပုံစံတွေနဲ့ တိုက်ခိုက်ကြသလဲ ဆိုတာတွေအပေါ် အခြေခံပြီး စစ်ပွဲတွေကို အမျိုးအစားခွဲခြားကြသည်။

စစ်ပွဲနှင့်တိုက်ပွဲ၏ ကွဲပြားခြားနားချက်

စစ်ပွဲနှင့်တိုက်ပွဲကို ခွဲခြားသိမြင်ရန်လိုအပ်သည်။ စစ်ပွဲတွင် တိုက်ပွဲပေါင်းများစွာပါဝင်သည်။ တိုက်ပွဲတွင် ဆုတ်ခွာရခြင်း၊ တိုက်ပွဲကျရှုံးခြင်းသည် စစ်ပွဲကျရှုံးခြင်းမဟုတ်။ တစ်တန် စစ်ပွဲအောင်နိုင်ရေးအတွက်

ဟောသောအခါ အသားစားရန် ဆုတ် ရွာခြင်းများလည်းရှိနိုင်သည်။ တိုက်ပွဲဖြစ်ခြင်းကိုလည်း စစ်ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုရန်မရနိုင်ချေ။ စစ်ပွဲသည် အကြီးစား ဖြစ်သည်။ တိုက်ပွဲသည် အသေးစားဖြစ်သည်။ တိုက်ပွဲများကိုသုံးသပ်၍ စစ်ပွဲဟု သတ်မှတ်နိုင်သော လက္ခဏာရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

(၁) သမားရိုးကျ စစ်ပွဲ (Conventional War)

နှစ်နိုင်ငံအကြား၊ စစ်စွမ်းရည်မတူညီသောစစ်သားများနှင့် သမားရိုးကျလက်နက်များကို အသုံးပြု၍ တိုက်ခိုက်သောစစ်ကို သမားရိုးကျစစ်ပွဲဟုခေါ်သည်။

သမားရိုးကျစစ်ပွဲတွင် သမားရိုးကျလက်နက်များ၊ သမားရိုးကျခဲယမ်းမီးကျောက်များကိုအသုံးပြုသည်။ တင့်ကားများ၊ စစ်သင်္ဘောများ၊ တိုက်လေယာဉ်များ၊ အမြောက်များနှင့် အခြားသော ဖျက်ဆီးရေးလက်နက်များ ပါဝင်သည်။

ဥပမာ - အာရပ် - အစ္စရေး စစ်ပွဲ၊ အီရိယ - ဗီတစ္စတန် စစ်ပွဲ၊ ဖောက်ကလန်ကျွန်း စစ်ပွဲ(၁၉၈၂)၊ ကိုဗီးယား စစ်ပွဲ။ ဖောက်ကလန်ကျွန်းစစ်ပွဲသည် ဗြိတိသျှဝန်ကြီးချုပ် မာဂရက်သက်ချာလက်ထက်တွင် အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံအနီး ဖောက်ကလန်ကျွန်းအပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားခြင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ဗြိတိန်နှင့် အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံတို့ ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲ ဖြစ်သည်။

နိမ့်အားလုံးသည် ဂျီနီဗာတွန်းပမ်းရှင်းမှာ ထုတ်ပြန်ထားသော စစ်စည်းမျဉ်း၊ ဥပဒေများကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ ဂျီနီဗာ စာချုပ်တွင်

၁။ သုံးပန်းများနှင့် ဆက်ဆံမှု၊

၂။ ဒက်ရာရသူများ ကြည့်ရှုရေး၊

၃။ အရပ်သားများ၏ အသက်နှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းများ ကာကွယ်ပေးခြင်း စသော စစ်သည်တို့ လိုက်နာအပ်သော ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ နိမ့်တကာသဘောတူညီချက်များပါဝင်သည်။

(၂) သမားရိုးကျမဟုတ်သော စစ်ပွဲ (Unconventional War)

စစ်ရေးစွမ်းရည်ပြည့်တည်ဆောက်ထားသောနိုင်ငံများအကြား ခေတ်မီနည်းပညာဖြင့် ဖျက်လက်နက်များ ကိုအသုံးပြု၍ ဖြစ်သောစစ်ပွဲကို သမားရိုးကျမဟုတ်သောစစ် ဟုခေါ်သည်။

အရလိုက်အပြုလိုက်ဖျက်ဆီးနိုင်သောလက်နက်များ၊ နျူကလီးယားကလက်နက်၊ ဓာတုလက်နက် နှင့် ဇီဝလက်နက်များကို တိုက်ပွဲတွင် အသုံးပြုသည်။ အဆိပ်ဓာတ်ငွေ့၊ မီးလောင်စွဲစသည့် သမားရိုးကျ စစ်ပွဲတွင် အသုံးမပြုသော လက်နက်များဖြင့် တိုက်ခိုက်သောစစ်ပွဲကို Unconventional War ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။

ဥပမာ - ပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲ(၁၉၉၀)၊ ၎င်းစစ်ပွဲတွင် Tomahawk ဟုခေါ်သော စပတ်တုံးများအသုံးပြုခဲ့ သည်။ အီရန် - အီရတ် စစ်ပွဲ (၁၉၈၀ - ၈၈)၊ ၎င်းစစ်ပွဲတွင် ဓာတုလက်နက်များအသုံးပြုခဲ့သည်။

အမေရိကန် - ဂျပန် စစ်ပွဲ (၁၉၄၅) ၊ ၎င်းစစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်သည် ဂျပန်နိုင်ငံရှိ ဟိရိုရှီးမားမြို့ နှင့် နာဂစက်မြို့တို့ကို နျူကလီးယားဗုံးဖြင့်တိုက်ခိုက်၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကို အဆုံးသတ်ပစ်ခဲ့သည်။

(၃) ပြောက်ကျားစစ် (Guerrilla War)

မိမိထက်အင်အားကြီးမားသောလွန်သောတပ်များဖြင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဝင်ရသောအခါ ပြောက်ကျား စစ်ကို အသုံးပြုကြသည်။ အထူးသဖြင့် စစ်အင်အားကြီးမားသောနိုင်ငံကြီးနှင့် စစ်အင်အားနိမ့်ပါးသော နိုင်ငံများဖြစ်သော စစ်ပွဲများတွင် စစ်ရေးအင်အားနည်းသောနိုင်ငံမှ တပ်များ၊ စစ်ဆင်ရဲများက ပြောက်ကျားနည်းဖြင့်တိုက်ခိုက်သော စစ်ပွဲများကို ပြောက်ကျားစစ်ဟုခေါ်သည်။ မိမိထက်မှ ကျွေးမွေးအနည်းဆုံးနှင့် ရန်သူ့အင်အားကြီးထက်ကို အကြီးမားဆုံး ဖြိုခွင်းသည်နည်း သည် ပြောက်ကျား နည်းပင်ဖြစ်သည်။

ပြောက်ကျားစစ်နည်းဗျူဟာများ

Hit and run (ပစ်ဖြောင့် ပြေး သည်) နှင့် Ambush (မျှော် တိုက်ခိုက်ခြင်း) တို့ ဖြစ်သည်။

(မှတ်ချက်- နိုင်ငံနယ်ပယ်အရကြီးမားခြင်း၊ လူဦးရေအရများပြားခြင်း တို့သည် စစ်အင်အားကြီးမားခြင်း ဟု ခေါ်ဆို၍ မရနိုင်ချေ။ ဥပမာ- မော်စီတုန်း၏ တရုတ်ကွန်မြူနစ်တပ်များသည် နိုင်ငံနယ်ပယ်အရ၊ လူဦးရေအရ များပြားခြင်းမရှိသော်လည်း စစ်ရေးစွမ်းရည်ကြီးမားထက်မြက်သော ဂျပန်တပ်များကို ပြောက်ကျားနည်းဖြင့် တိုက်ထုတ်ခဲ့သည်။)

ထင်ရှားသော ပြောက်ကျားစစ်ဗဟာဗျူဟာများကို ဥပမာပြရသော် မော်စီတုန်း၏ ပြောက်ကျားနည်း (၁၈၉၃ - ၁၉၀၆)၊ ဗီယက်နမ် ခေါင်းဆောင်ကြီး ဟိုချီမင်းလောင်းလျာ ဗိုလ်ချုပ်ဥယျာဉ်သီဟန်၏ ပြောက်ကျားနည်း (၁၉၁၂ -) အယ်ကိုင်းဒါ၏ နည်းဗျူဟာများ ဖြစ်ကြသည်။

ပြောက်ကျားတိုက်ပွဲစင်နဲ့ခြင်းကို လက်နက်တိုက်၍ သူပုန်ထသောင်းကျန်းခြင်းဟုလည်း သိမြင် နိုင်သည်။

(၄) တန်ပြန်ပြောက်ကျားစစ် (Counter-Guerrilla War)

တန်ပြန်ပြောက်ကျားစစ်ကို သောင်းကျန်းမှု ရှေ့မှန်းရေးစစ်ဟု ခေါ်သည်။ လက်နက်ကိုင်သူ ပုန်ထ၍ သောင်းကျန်းခြင်း(ဝါ)ပြောက်ကျားနည်းဖြင့် သူပုန်ထသူများကို တန်ပြန်ရှေ့မှန်းသည့် စစ်ကို တန်ပြန်ပြောက်ကျား စစ် ဟု ခေါ်သည်။

Counter-Guerrilla also called Counter Insurgency (COIN). (တန်ပြန်ပြောက်ကျားနည်းကို သောင်းကျန်းမှုရှေ့မှန်းရေးဟုခေါ်သည်။)

တန်ပြန်ပြောက်ကျားစစ်နည်းဗျူဟာများ

Search and Destroy (ရှာမယ် တွေ့ ရင်ဖျက်မယ်) မြေအောက်ခုံးခိုကျင်းများကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ရွာသားယောင် ဆောင်ထားသော သူပုန်များကို ရှာဖွေဖမ်းဆီးခြင်း၊ အနှံ့ခံခွေးများအသုံးပြု၍ သူပုန်ကို ရှာဖွေခြင်း စသည် အရာ

များဖြစ်သည်။

ဥပမာ - မြန်မာ့တပ်များ၏ သောင်းကျန်းသူ ဖြိုခွင်းချေမှုန်းရေး ဗျူဟာ။

(၅) ပြည်တွင်းစစ် (Civil War)

တစ်နိုင်ငံတည်းတွင် နိုင်ငံရေးအယူအဆကွဲပြားသော နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအကြား လက်နက်ကိုင် တိုက်ခိုက်ခြင်းကို ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်သည်ဟု သေချာယူဆားဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြားနိုင်သည်။

ဝါဒရေး၊ အယူအဆကွဲပြားခြင်းသည် တစ်နိုင်ငံတည်းမှာပင် လူမျိုးစုတို့ဖြင့် ၊ ယဉ်ကျေးမှု ကွဲပြား ခြင်း၊ ဘာသာရေး ကိုးကွယ်မှုအယူဝါဒတူညီခြင်း၊ သမိုင်းကြောင်းအရ ကွဲပြားနေခြင်းစသည့် အရာများ ကို အခြေခံသည်။ ထိုသို့ တူညီမှုများဖြင့် စုပေါင်းဖြစ်တည်နေသောနိုင်ငံများတွင် ဖြစ်လေ ဖြစ်သ စွဲသော စစ်သည် ပြည်တွင်းစစ်ပင်ဖြစ်သည်။

Civil War

An armed conflict between politically organized groups within a state, usually fought for control of the state or to establish a new state.

ပြည်တွင်းစစ်

နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းရှိသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွား ခြင်းကို ပြည်တွင်းစစ်ဟု ခေါ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသစ်တည်ဆောက်ရန် လက်ရှိနိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ် အားလုံးကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ကြသည်။

ပြည်တွင်းစစ်သည် အကြောင်းကိစ္စအများအပြားကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုအများအပြား စုပေါင်းနေထိုင်ကြသော နိုင်ငံများတွင် ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ရန် အလားအလာ များပြားသည်။ လူမျိုးစုများခြားခြင်းကြောင့် ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာ၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆ၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည့်အရာများ ကွဲပြားလာသည်။ ထိုကွာခြားမှု သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်သည် ခွဲထွက်ရေး ကဲ့သို့သောအရေးများကြောင့် လည်းကောင်း၊ တန်းတူညီမျှသောအခွင့်အရေးများ မရှိသော အခြေ အနေများကို အကြောင်းပြု၍လည်း ကောင်း၊ ဝါဒရေးကိုင်ခွဲမှုမတူညီခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း စသည့်အကြောင်းအချက်များအပေါ် အကြောင်းပြု၍ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။ လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပွားသော ပြည်တွင်းစစ်များ သည် သာကေပေါင်းမြောက်များစွာရှိသည်။

ဥပမာ ဆိုက်ပရပ်တွင် ဂရိနှင့် တူရကီတို့ဖြစ်ပွားသော လူမျိုးစု ပြည်တွင်းစစ် (၁၉၆၀)

လက်ဘနွန်တွင် ခရစ်ယာန်နှင့် မုဆလင်တို့ဘာသာရေးအရ ဖြစ်ပွားသောစစ်ပွဲ (၁၉၇၀)

ရဝမ်ဒါတွင် ဟုတုနှင့် တွတ်ဝီလူမျိုးများဖြစ်သော ပြည်တွင်းစစ်၊ တောစနီယာတွင် မုဆလင်နှင့်

ဆာ်လူမျိုးများဖြစ်ပွားသော ပြည်တွင်းစစ် စသည် ပြည်တွင်းစစ်များ သည် လူမျိုးစု ကွဲပြားခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပွားသော ပြည်တွင်းစစ်များဖြစ်သည်။

မြောက်ကိုရီးယားကွန်မြူနစ်အစိုးရနှင့် တောင်ကိုရီးယားဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရတို့ ဝါဒရေးအခြေပြပွား သော ပြည်တွင်းစစ်၊ မြောက်ဗီယက်နမ်နှင့်တောင်ဗီယက်နမ်တွင်လည်း ကိုရီးယားစစ်ပွဲနှင့် အလားတူသော စစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ၎င်းစစ်ပွဲများသည် ကွန်မြူနစ်ဝါဒနှင့် အရင်းရှင်ဝါဒတို့အပေါ် ဝါဒရေးကိုင်စွဲမှု ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပွားသော ပြည်တွင်းစစ်များပင်ဖြစ်သည်။

ယနေ့အထိ မြောက်ကိုရီးယားနှင့်တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံသည် ပေါင်းစည်း၍မရဘဲ နိုင်ငံနှစ်ခြမ်းကွဲကာ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းအနေဖြင့် သီးသန့်ရပ်တည်နေသည်။ တောင်ဗီယက်နမ်နှင့်မြောက်ဗီယက်နမ်သည် ခေါင်းဆောင် ကြီးဟိုချီမင်း၏ စွမ်းဆောင်ချက်ကြောင့် စည်းလုံးသော ဗီယက်နမ်နိုင်ငံအဖြစ် ပေါင်းစည်းရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း တောင်တန်းနှင့် မြေပြန့်ခွဲခြား၍ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်အောင်ဖန်တီးချက်များကို နယ်ချဲ့ ကိုလိုနီဝါဒီများကလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ တဖန် ကွန်မြူနစ်၊ ဆိုရှယ်လစ်၊ ဒီမိုကရက်တစ်၊ ဖက်ဒရယ်၊ ခွဲထွက်ရေး စသည်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ပြည်တွင်းစစ်များ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံတွင်းဖြစ်ပွားသောစစ်ပွဲများသည် နိုင်ငံတိုင်းလိုလိုကြုံတွေ့ရသောသာမန်ကံကို တွေ့ရသည်။ အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် လူမည်းကျွန်းများ ဖျက်သိမ်းရေး၊ မဖျက်သိမ်းရေးကို အကြောင်းပြု၍ တောင်နှင့် မြောက် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ တောင်ကိုရီးယားနှင့် မြောက်ကိုရီးယား ဝါဒကိုင်စွဲမှုမတူညီမှု အပေါ်အကြောင်းပြု၍ ပြည်တွင်း စစ်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ တောင်ဗီယက်နမ်နှင့် မြောက်ဗီယက်နမ်ပြည်တွင်း စစ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ခေါင်းဆောင်ကြီး ဟိုချီမင်းက ဗီယက်နမ်ကို ပြန်လည် ပေါင်းစည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့အတူ တရုတ်နိုင်ငံတွင်လည်း မော်စီတုံး ခေါင်းဆောင်သော ကွန်မြူနစ်အစိုးရနှင့် ချန်ကေရှိတ် ဦးဆောင်သော ကူမင်တန်တပ်များ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွား ခဲ့သည်။ ချန်ကေရှိတ်တပ်များ ထိုင်ဝမ်ကျွန်းအထိ ဆုတ်ခွာခဲ့ရပြီး ထိုင်ဝမ်ကျွန်းကို ခြေကုတ်ယူ၍ အမေရိကန် တပ်များ၏ အကာအကွယ်ဖြင့် ရပ်တည်ခဲ့ ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမအစိုးရလက်ထက်မှစတင်၍ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် ဖြစ်ပွားသောပြည်တွင်း စစ်၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တပ်များနှင့် အစိုးရဖြစ်ပွားသော ပြည်တွင်းစစ်များသည် ပြည်တွင်း စစ်ဖြစ်ပွား သော သာမန်ကောင်းများပင် ဖြစ်သည်။

(၆) ပုန်တန်ကြမှု / တော်လှန်ရေး (Rebellion and Revolution)

တထိသကမ္ဘာမှ နိုင်ငံများ ဝါဒရေးကွဲပြားမှုနှင့် လူမျိုးစုကွဲပြားခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ မကြာခဏ ဖြစ်ပွားသော အရေးအခင်းများ ဖြစ်သည်။

ပုန်ကန်ထကြွမှု (Rebellion)

ပုန်ကန်ထကြွမှုဆိုသည် Rebellion တွင် လက်နက်ကိုင်အင်အားသုံး၍ ပုန်ကန်ခြင်းမဟုတ်ချေ။ အရေးအခင်းများ၊ အဓိကရုဏ်းများဖန်တီး၍ ပြည်သူလူထုကို ပြည်သူလူထုက လူကြိုက်များ နည်းနိဿရည်းများ အသုံးပြု၍ ပုန်ကန်ထကြွခြင်းကို Rebellion ဟုခေါ်သည်။

(ပုန်ကန်ထကြွခြင်းသည် အစိုးရတစ်ရပ်ကိုပြောင်းလဲစေခြင်း၊ လူမှုဝန်းကျင်ကြီးတစ်ခုလုံးကို ပြောင်းလဲ စေခြင်း လောက် အင်အားမကြီးမားချေ။ မိမိတို့တောင်းဆိုချင်ရာတစ်ခုခုကိုသော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ ဆန္ဒကို သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူထုက ပြည်သူလူထုအားကို အသုံးပြု၍ ပြည်သူ အလေးထားသော အရာ တစ်ခုခုကို အဆင့်မြှင့်တင်သော Promotion ပွဲတစ်ခုနှင့် အလားသဏ္ဌာန် တူသည်။ မိမိတို့ရည်ရွယ် ဦးတည်ချက်ထားသောအရာကို ပေါ်ပြူလာဖြစ်အောင် မြှင့်တင်ခြင်းသည် Rebellion လုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဥပမာတစ်ခုကို ထုတ်ဖော်ပြရသော် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေးသည် Rebellion ပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းရွှေဝါရောင်တော်လှန်ရေးကို တော်လှန် ရေး (Revolution) ဟု အမည်တပ်ထားသော်လည်း အမှန်တကယ်တွင် ၎င်းသည်တော်လှန်ရေး အဆင့်မဟုတ်ချေ။ Rebellion ထကြွမှုအဆင့်သာရှိသည်။

ဥပမာ - ဂါဏကမ်းမြောင်းတွင် ကျောင်းသားသမဂ္ဂနှင့် ချေးဖြစ်ပွားသော အဓိကရုဏ်း။

တော်လှန်ရေး (Revolution)

တော်လှန်ရေးသည် အစိုးရတစ်ရပ်ကို ဖြုတ်ချခြင်း၊ လူမှုဝန်းကျင်ကြီးတစ်ခုလုံးကို ပုံသဏ္ဌာန် ရော၊ အနှစ်သာရပါ အချိန်အဟုန် နှင့် အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲစေခြင်းဖြစ်သည်။ တော်လှန်ရေးတွင် စွမ်းရည်မြင့်တော်လှန်ရေးသမားများကို စည်းစည်းလုံးလုံး စုရုံးထားပြီး အစိုးရတစ်ရပ်ကိုဖြုတ်ချခြင်း၊ လူမှုဝန်းကျင်ကို အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းပြောင်းလဲ စေအောင်လုပ်ဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ ကို တော်လှန်ရေးဟု အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်နိုင်သည်။

(၇) မပြင်းထန်သောစစ်(ဝါ) တွက်ကျားစစ် (Low Intensive Warfare)

ကြီးကြား ကြီးကြားဖြစ်သောစစ်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ တမိတစ်ခုသာ တိုက်ပွဲဖြစ်လိုက် ပြန်ငြိမ်သွားလိုက်နှင့် ဖြစ်ပွားသော စစ်မျိုးကို Low Intensive Warfare ဟုခေါ်သည်။ နှစ်နှစ်ခန့်သာ ဖြစ်တတ်သည်။ သို့သော် အဆုံးသတ်ရန်ခက်ခဲသည့် သဘောရှိသည်။ အတွင်းကြိတ်၍ ရန်ဆောင်ခြင်း သဘောဆောင်သည်။ အင်အားရှိ ထူထောင် တိုက်ပွဲမျိုး စစ်ပွဲမျိုးဖြစ်သည်။ အခြားသောအချိန်များ တွင် ငြိမ်းချမ်းနေသယောင် တည်ငြိမ်နေသယောင်ရှိသည်။

ကြီးကြားစစ်ကို ဥပမာပြရသော် ဗြိတိသျှနှင့် အိုင်းရစ်တို့ မြောက်အိုင်ယာလန်တွင်ဖြစ်ပွားသော စစ်အမျိုးအစားကို Low intensive Warfare အဆင့်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ၁၉၇၀ နှင့် ၁၉၉၇ နှစ် အတွင်း ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဂျွန်မေဂျာလက်ထက် IRA – Irish Republican Army နှင့် အင်္ဂလန်တို့နှင့် တိုက်သောစစ်သည် အကောင်းဆုံး ဥပမာဖြစ်သည်။ IRA တပ်မတော်သည် မမျှော်လင့်သော အချိန်တွင် ၎င်းတို့ဆန္ဒဖော်ထုတ်၍ အလိုမရှိကြောင်း သတိပေး တပ်လွန်လိုက်သောသဘော ဖြစ်အောင် စစ်ပွဲကို ဖန်တီးလိုက်သည်။

စစ်တို၏သဘောသည် ရှုပ်ထွေးသည်။ များပြားသော အမျိုးအစားမှကွဲပေါင်းများစွာရှိသည်။ သမားရိုးကျစစ်ပွဲနှင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သောစစ်ပွဲများသည် နိုင်ငံအရင်းရင်းကြားဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲအမျိုးအစားများဖြစ်ပြီး ပြောက်ကျားစစ်၊ ပြည်တွင်းစစ်၊ ပုန်ကန်ထကြွမှု၊ ထောင်လွန်ရေး၊ ကြီးကြားစစ်ပွဲများသည် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း ပြည်တွင်းမှာ ပစ်ဖြစ်သောစစ်ပွဲများဖြစ်သည်။

စစ်ရေးအင်အား

နိုင်ငံအင်အားကို စစ်ရေးအင်အားတောင့်တင်းခြင်း၊ အားပျော့ခြင်းဖြင့် တိုင်းတာသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးတွင် သြဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းသည် စစ်ရေးအင်အားအပေါ် များစွာ မှီတည်နေသည်။ စစ်အင်အားသည် သြဇာလွှမ်းမိုးခြင်းတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း အကျိုးပြုသည်။

နိုင်ငံပိုမိုကို အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် အမျိုးအစား (၄) မျိုး ခွဲနိုင်သည်။

- Superpower
- Great Power
- Middle-ranking Power
- Small Power

ဟူ၍ နိုင်ငံပိုမိုကို အမျိုးအစား (၄) မျိုးခွဲသည်။

ဤနေရာတွင် နိုင်ငံတစ်ခု၏ စစ်ရေးအင်အားသည် မိမိနိုင်ငံအတွင်း သာမက နယ်နိမိတ်မျဉ်းကိုပါ ကျော်လွန်၍ သြဇာသက်ရောက်နိုင်သည်။

စစ်အေးကာလအတွင်း စူပါ ပါဝါ နှစ်နိုင်ငံသာ ရှိခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့ ဖြစ်သည်။ စူပါ ပါဝါဖြစ်ခြင်းသည် နျူကလီးယားပါဝါ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းသည် အနိုင် အရုံးကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် ဝှက်ဖဲဖြစ်သည်။

Superpower	Great Power	Middle-ranking Power (or) Regional Power
USA USSR	Britain France China Israel Russia	India Pakistan Syria Iraq Nigeria Germany Japan

စစ်ရေးအင်အားကို မောင်းနှင်သည့် ဖက်တာများ များစွာရှိသည်။ စစ်အင်အားကြီးမားခြင်းကို ဖြစ်စေသည့် အချက်များမှာ -

- (က) စစ်သားအင်အားအရေအတွက် (သို့) လက်နက်ကိုင်အင်အားစု အရွယ်အစား
- (ခ) စစ်ရေးစွမ်းရည်
- (ဂ) လက်နက်အင်အား အရေအတွက်
- (ဃ) စစ်ရေးအသုံးစရိတ်
- (င) စစ်ရေးစွမ်းရည်မြင့်သင်တန်း (စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှု)
- (စ) စစ်ရေးစိတ်ဓာတ်/ တိုက်ရည်ခိုက်ရည် မြင့်မားခြင်း
- (ဆ) ဖွဲ့စည်းပုံ (စစ်တပ်ဖွဲ့စည်းပုံ)
- (ဇ) စစ်ရေးခေါင်းဆောင်မှု

စသည်ဖြင့် အချက်များစွာရှိသည်။

ဤအချက်မှာ စစ်ရေးစွမ်းရည်ထက်မြက်ခြင်းသည် အရေအတွက်တစ်ခုတည်းအားဖြင့် မသက်ဆိုင်ချေ။ အကြောင်းမှာ အရေအတွက်ဟူသည် လူသားတိုင်းကို အားပြု၍ တည်ဆောက်ထားသော ကာကွယ်ရေး မဟာဗျူဟာဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်တွင် စစ်သားအရေအတွက်ထက် စစ်သားတစ်ဦးချင်းစီ၏ အရည်အချင်းနှင့် စစ်ရေးစွမ်းရည်မြင့်မားခြင်းတို့သည် များစွာ အရေးပါ အရာရောက်သည်။ စစ်သည် တစ်ဦးသည် ရန်သူအရေအတွက်ကို မည်မျှအထိ ချေမှုန်းနိုင်သည် ဆိုသည့် ပေတံဖြင့် စစ်သားတစ်ဦး၏ စစ်ရေး စွမ်းရည်ကို တိုင်းတာလေ့ရှိသည်။ ရန်သူကို များများ ချေမှုန်းနိုင်လေလေ၊ စစ်ရေးစွမ်းရည်မြင့်လေလေဟု ယေဘုယျသတ်မှတ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စစ်ရေးအင်အား ရည်ချိန်ကို တိုင်းတာရာတွင် အောက်ပါ ညွှန်းကိန်းများဖြင့် တိုင်းတာသည်။

- စစ်သားအရေအတွက်၊
- စစ်သည်တို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး (သို့) စစ်ရေးစွမ်းရည်
- လက်နက်အရေအတွက်နှင့် လက်နက်တို့၏ အစွမ်း

- စစ်ရေးအသုံးစရိတ် စသည်တို့သည် စစ်အင်အားကို ဖော်ပြရာ ညွှန်းကိန်းများဖြစ်သည်။

စစ်သားအရေအတွက်

စစ်အင်အားကြီးမားရန် စစ်သားအရေအတွက် များပြားခြင်းသည် ညွှန်းကိန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တပ်ပေါင်းစုကြီး တစ်ခုလုံး၏ စစ်သားအရေအတွက်သည် စစ်အင်အားကို ကိန်းဂဏန်းဖြင့် ပြဆိုသည့် အချက် တစ်ခုဖြစ်နေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ရုရှားနိုင်ငံတို့သည် ကမ္ဘာတွင် စစ်သားအရေအတွက် အများဆုံးနိုင်ငံများတွင် ထိပ်ဆုံးက ပါဝင်နေသည်။

နိုင်ငံ	စစ်သားအရေအတွက်
တရုတ်နိုင်ငံ၏ စစ်သားအရေအတွက်	(၃) သန်း နီးပါး - (၂.၉ သန်း)
အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ စစ်သားအရေအတွက်	(၁) သန်း ခွဲ - (၁.၅၉ သန်း)
ရုရှားနိုင်ငံ၏ စစ်သားအရေအတွက်	(၁) သန်းကျော် - (၁.၂ သန်း)

စစ်သားအရေအတွက်သည် တပ်မတော်တစ်ခုအတွက် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် အချက်တစ်ခုဖြစ်သော် လည်း အရေအတွက်များတိုင်း စစ်ပွဲများ၏ အောင်ပွဲကို ရရှိစေသည်ဟူ၍ တရားသေမှတ်ရန် မသင့်ချေ။ အကြောင်းမှာ သမိုင်းအဖြစ်အပျက်များ၌ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများက ပြသထားသော သာဓကများ ရှိနေခြင်း ကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။

အလက်ဇန်းဒါးသက်ဂရိတ်၏ စစ်တပ်တွင် တပ်သားပေါင်း ၃ သောင်းခွဲသာ ရှိသည်။ ထိုမျှသာရှိသော တပ်သား များဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတစ်ခွင်မှ အိန္ဒိယရှိ အိန္ဒုမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်အထိ ဖြန့်ကျက်စိုးမိုးနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုဒေသ တွင်းရှိ တပ်အင်အားများစွာရှိသည့် စစ်တပ်များကို ဖိနှိပ်နှိပ်တုန်အောင် အထိ စွမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဤသာဓကကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စစ်သားအရေအတွက်သည် စစ်အင်အားတောင့်တင်းစေခြင်း၏ တကယ့်အကြောင်းအရင်း မှန်ဖြစ်သည်ဟူသည့် အယူအဆကို ကိုင်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

ထိုအတူပင် ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၅ ခုနှစ်အထိဖြစ်ပွားသော ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်တို့သည် ဗီယက်နမ် တို့ကို စစ်ရေးအရ ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။ ဗီယက်နမ်တွင် အမေရိကန်ကို ခုခံသော စစ်သည်အရေအတွက်သည် အမေရိကန်တပ်နှင့် ယှဉ်လျှင် အလွန်နည်းပါးသည်ကို တွေ့ရသည်။

လက်နက်အရေအတွက်နှင့် အဖျက်စွမ်းရည်

လက်နက်အရေအတွက်သည် အရေးကြီးသည်။ လက်နက်အရေအတွက်ထက် လက်နက်များ၏ ဖျက်အား စွမ်းရည်သည် ပို၍ အရေးကြီးသည်။ စစ်ရေးစွမ်းရည်တွင် စစ်သားအရေအတွက်သည် အရေးကြီးသည်။ အဖျက် လက်နက်အမြောက်အမြားပိုင်ဆိုင်ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသည်။ စစ်သားတို့၏ တိုက်ရည်ခိုက်ရည် ကျွမ်း

ကျင့်မှုနှင့် လက်နက်များကို ကျွမ်းကျင်စွာ ကိုင်တွယ်အသုံးပြုတတ်မှုသည်လည်း အရေးကြီးသည်။ ထို့အပြင် စစ်သည်တို့ အသုံးပြုသည့် လက်နက်များ၏ အဖျက်စွမ်းရည်မြင့်မားမှုသည် စစ်ပွဲတစ်ခု၏ အနိုင်အရှုံးကို များစွာ အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်လိမ့်မည်။

စစ်အင်အားတောင့်တင်းခြင်းသည် စစ်သားများအပေါ်တွင်သာ မူမတည်ချေ။ ထို့အတူ လက်နက်တစ်ခုအပေါ်တွင်လည်း အလုံးစုံ မှီမတည်နေချေ။ အကြောင်းအချက်များ အားလုံးသည်အရေးကြီးသော အကြောင်းတရားများဖြစ်သည်။

စစ်လက်နက်များတွင် သမာရီးကျ လက်နက်များနှင့် ခေတ်မီလက်နက်များဟူ၍ အကြမ်းဖျင်း နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။ သမာရီးကျ စစ်ပစ္စည်းလက်နက်များတွင် သေနတ်၊ တင့်ကာ၊ စစ်လေယာဉ်နှင့် ဖျက်သင်္ဘော တို့ပါဝင်သည်။ သမာရီးကျစစ်လက်နက်များကို မဟာဗျူဟာကျကျ ပြုပြင်၍ နည်းပညာများဖြင့် ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ ခေတ်မီ ဖျက်အားပြင်း လက်နက်များဖြစ်လာသည်။ နျူကလီးယားလက်နက်သည် ခေတ်သစ် ဖျက်အားပြင်း လက်နက်အမျိုးအစားဖြစ်သည်။

သမာရီးကျလက်နက်များကို မဟာဗျူဟာမြောက် ပြောင်းလဲ၍ အသုံးပြုပါက စစ်ပွဲ၍ ရလဒ်ကို ပြောင်းစေသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန် ပြောက်ကျားများများကို အမေရိကန်က လက်နက်အင်အားထောက်ပံ့ပေး၍ ဆိုဗီယက်၏ လေတပ်ကို ချေမှုန်းနိုင်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံး သာကေဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက်တို့၏ ယူဆချက်ဖြစ်သော စစ်ပွဲအနိုင် အရှုံးသည် လက်နက်အရေအတွက် အပေါ် များစွာ မှီခိုနေသည် ဆိုသည့် အချက်ကို ကောင်းစွာ ထောက်ပြသော ဥပမာဖြစ်ခဲ့သည်။

နျူကလီးယားလက်နက်၏ အရေးပါမှု

ခေတ်သစ်ကမ္ဘာတွင် နျူကလီးယားလက်နက်များကို မဟာဗျူဟာကျကျ စနစ်တကျ အသုံးပြုလာကြသည်။ စစ်ရေးအင်အားတောင့်တင်းခြင်းသည်ပင် နျူကလီးယားလက်နက်များအပေါ် မှီခိုနေပေသည်။ နျူကလီးယားလက်နက် အမြောက်အမြား ပိုင်ဆိုင်လျှင် စစ်အင်အားတောင့်တင်းသည်။ နျူလက်နက်များ မရှိလျှင် စစ်အင်အား မရှိဟူ၍ပင် သတ်မှတ်လာကြသော အနေအထားအထိပင်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

- နျူကလီးယား ထိပ်ဖူး
- နျူကလီးယား လောင်ချာ
- နျူကလီးယား၏ ပေါက်ကွဲအား (ပြင်းအား) အစရှိသည်တို့သည် နျူကလီးယားလက်နက်အင်အား၏ ပါဝါညွှန်းကိန်းများဖြစ်သည်။
- ဒုံးခွင်းဒုံးစနစ်များ
- လေဆာ ဒုံးများ အထိ တီထွင်ဖန်တီးလာနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

နိုင်ငံတကာလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် ဖျက်အားပြင်းလက်နက်များ အသုံးပြုလာကြသည်။ အထူးသဖြင့် WMD (weapon of mass destruction) ဟုခေါ်သည့် လူ့အမြောက်အမြားသေကြေစေသည့်ဖျက်အားပြင်း လက်နက်များသည် ပေါ်ထွက်လာကြသည်။

(၁) နျူကလီးယား လက်နက်

(၂) ဓာတုလက်နက်

(၃) ဇီဝ လက်နက်များသည် ခေတ်သစ် WMD များဖြစ်သည်။

စစ်ရေးအသုံးစရိတ်

စစ်တပ်အင်အားကြီးမားစေရေးအတွက် ငွေကြေးသည် အဓိကအရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ငွေမရှိလျှင် ဘာမျှ တည်ဆောက်၍ မရချေ။ စီးပွားရေးအင်အားတောင့်တင်းသည့်နိုင်ငံများ၌ စစ်ရေးအင်အားကိုဖြည့်တင်းရန် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များ ရရှိတတ်သည်။ စီးပွားရေးအင်အားကြီးမားခြင်းသည် စစ်ရေးအင်အားကြီးရန် အထောက်အပံ့ပေးသည်။ ထို့ကြောင့်နိုင်ငံများသည် မိမိတို့နိုင်ငံအင်အားတောင့်တင်းစေရန် နိုင်ငံ၏ ဥစ္စာဓန တောင့်တင်းအောင် ကြိုးစားကြသည်။ နိုင်ငံချမ်းသာလျှင် ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် စစ်ဘက်တွင် အခိုင်အမာတည်ဆောက်နိုင်သည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံကြီးများသည် စစ်အင်အားတောင့်တင်းစေရန် စစ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို များစွာ အသုံးပြု တတ်သည်။ နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်ကြီးလျှင်လည်း မိမိနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေးအတွက် စစ်အင် အားကို များစွာ ထားရှိရသည်။ ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့သည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နယ်နိမိတ်မျဉ်းများကို ပိုင် ဆိုင်ထားခြင်းကြောင့် ထိုနယ်နိမိတ်များကို ထိပါး ကျူးကျော်မှု မခံရစေရန် စစ်တပ်အင်အားကို တိုးမြှင့်ထားရ သည်။

နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်သည် ရုရှားနှင့် တရုတ်တို့လောက် မကြီးမားသော နိုင်ငံများတွင်လည်း စစ်အင်အားကို ကြီးမားစွာတည်ဆောက်ထားသောနိုင်ငံများရှိသည်။ ဥပမာ မြောက်ကိုရီးယားနှင့် ကျူးဘားကဲ့သို့သော နိုင်ငံများ ဖြစ်သည်။ ပြည်ပ အန္တရာယ်ကို ခြိမ်းခြောက်ခံရရန် အလားအလာများသော နိုင်ငံများသည်လည်း စစ်အင်အား ကို တိုးမြှင့်တည်ဆောက်ထားတတ်ကြသည်။ မြောက်ကိုရီးယားသည် ကွန်မြူနစ်ဝါဒလက်သီးဆုပ်ကို ဖြည့်ရန် တင်းခံနေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရပ်တည်ရေးအတွက် စစ်ဘက်အင်အားကို တောင့်တင်းစေမှသာ ရပ်တည်နိုင်မည်ဟု ယူဆထားသော စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်တန် ရာအခြေအနေများ များစွာရှိသည်။

စစ်ရေးအသုံးစရိတ်သည်

- စစ်ဘက်တည်ဆောက်ရေး၊
- စစ်ရေးအင်အားတိုးချဲ့ခြင်း၊

- စစ်သည်တို့ ရပ်တည်နိုင်ရေး နှင့်
- စစ်အင်အားကြီးမားဖွံ့ဖြိုးရန် စသည့် လုပ်ငန်းတို့အတွက် အသုံးပြုရသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးပြီးနောက် ကိုလိုနီနိုင်ငံများ လွတ်လပ်ရေးရလာသည်။ ထပ်မံ၍ နိုင်ငံသစ်များ ပေါ်ထွက်လာသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုတွင် စစ်တပ်တစ်ခု အနည်းဆုံး ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ရသည်။ တပ်မတော်တည်ဆောက်ရန် စစ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို နိုင်ငံတော်က တပ်မတော်သို့ ပေးရသည်။ ဤမှ စ၍ စစ်ရေးအသုံးစရိတ်သည် နိုင်ငံတော်အတွက် အမြဲတမ်းရှိနေရသည့် မရှိမဖြစ် အသုံးစရိတ် ဖြစ်သည်။

တပ်မတော်အတွက် လက်နက်များကို ထုတ်လုပ်ရသည်။ လက်နက်များကို ဝယ်ယူရသည်။ စစ်ဘက်ယန္တရားများကို ဝယ်ယူရသည်။ ထုတ်လုပ်ရသည်။ နေ့စဉ် တပ်ရင်း၊ တပ်မများအတွက် အသုံးစရိတ်ရှိသည်။ စားစရိတ်၊ သွားလာသယ်ယူရေးစရိတ်၊ လေ့ကျင့်ရေးစရိတ် အစရှိသဖြင့် သုံးရသည်။ စစ်အင်အားတိုးချဲ့ခြင်းတွင် -

- (က) စစ်သားအရေအတွက် တိုးမြှင့်ခြင်း
- (ခ) လက်နက်အရေအတွက် တိုးမြှင့်ခြင်း နှင့် ဆော်ဗီယက်နက်များ တပ်ဆင်ခြင်း
- (ဂ) စစ်သားများ စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှု
- (ဃ) ခဲယမ်းမီးကျောက်နှင့် လက်နက်များ အဆက်မပြတ် တိုးတက်နေစေရန် သုတေသနပြု၊ တီထွင် ဖန်တီးရေး လုပ်ငန်းများ
- (င) စစ်ရေး ပညာတော်သင်များ စေလွှတ်ခြင်း
- (စ) ထောက်လှမ်းရေး နည်းပညာများနှင့် ဖြစ်စဉ်များ တည်ဆောက်ခြင်း စသည့် တို့ ပါဝင်သည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့၏ စစ်ရေးအသုံးစရိတ်များကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု	၆၈၉ ဘီလီယံ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ)
တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ	၁၂၉ ဘီလီယံ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ)

စစ်ရေးကာလ မတိုင်မှီနှင့် စစ်အေးကာလ အပြီး နိုင်ငံများ၏ စစ်ရေးအသုံးစရိတ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကြည့်လျှင် စစ်အေးကာလအတွင်း စစ်ရေးအသုံးစရိတ်များသည် အမြင့်မားဆုံးဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

စစ်ရေးစွမ်းရည်

စစ်ရေးစွမ်းရည်ကို မြင့်မားစေသော ကိန်းရှင်များရှိသည်။

- Training စစ်မှုပညာရေး/ စစ်ရေးသင်တန်း
- Moral of Army တပ်မတော်တစ်စုလုံး၏ နှလုံးရည်
- Leadership စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်မှု အရည်အသွေး အစရှိသည်တို့ ဖြစ်သည်။

စနစ်တကျစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများဖြင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးထားသော စစ်သည်တပ်ဦးသည် လေ့ကျင့်မှု မရှိသည့် ရန်သူ့စစ်သား အမြောက်အမြားကို ချေမှုန်းနိုင်စွမ်းရှိသည်။ စစ်ရေးစွမ်းရည်ပြည့် စစ်သည်တပ်ဦးကို ခေတ်မီလက်နက်များ တပ်ဆင်ပေးလိုက်ပါက ပို၍ပင် တိုက်ရည်ခိုက်ရည် မြင့်မားလာမည်ဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် စစ်ရေးစွမ်းရည်မြင့် ဗြိတိသျှစစ်သား သုံးသောင်း ခြောက်ထောင်သည် လေ့ကျင့်ရည် မပြည့်ဝသည့် အီတလီစစ်သား နှစ်သိန်းခွဲကို ချေမှုန်းပစ်လိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤအချက်သည်ပင် လေ့ကျင့်မှု စွမ်း ရည် အကွာအဟုန်ကို နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်နိုင်သည်။

မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ဟု ခေါ်ရမည့် စစ်ရေးစိတ်ဓာတ် (သို့) နှလုံးရည်သည် တပ်မတော်တစ်ခုအတွက် အရေးအကြီး ဆုံးဖြစ်သည်ဟု ပင် ဆိုနိုင်သည်။ ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတွင် ဗီယက်နမ်တို့သည် အမေရိကန်နှင့် ပြင်သစ်တပ်များအား မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အောင်နိုင်သွားသည်ဟုပင် ဆိုနိုင်သည်။

စစ်ခေါင်းဆောင်မှု

ရှေ့တန်းတွင်လည်းကောင်း၊ နောက်တန်းတွင်လည်းကောင်း စစ်ဘက်ဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်မှု အရည်အသွေး သည် အရေးကြီးသည်။ ခေါင်းဆောင်ညံ့လျှင် တပ်ညံ့သည်။ ခေါင်းဆောင်တော်လျှင် ထူးချွန်လျှင် တိုက်ပွဲ တစ်ရာ၊ အောင်ပွဲတစ်ရာ ဆင်နိုင်သည်။ များသောအားဖြင့် အတွေ့အကြုံနှင့် လေ့လာသင်ယူမှု၊ ခံယူချက် သဘောထားတို့သည် စစ်ရေးခေါင်းဆောင်ကောင်းဖြစ်ရန် ပံ့ပိုးပေးသည့် အဓိကအကြောင်းအချက်များဖြစ် သည်။ စစ်ရေးခေါင်းဆောင်သည် -

- အမိန့်ပေးမှု တိကျပြတ်သားရသည်၊
- တပ်ကို လိုသလို စနစ်တကျ ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲနိုင်ရသည်၊
- ဆက်သွယ်ရေးနှင့်ထောက်လှမ်းရေး၌ ဓမ္မစပ်သေချာရသည်။
- စစ်ရေးအတွေ့အကြုံနှင့် အကင်းပါးမှုရှိရသည်။

စစ်ရေးခေါင်းဆောင်များသည် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ထက်သန်ပြင်းပြသူဖြစ်ရမည်။ အထူးသဖြင့် စိတ်ဓာတ်နှင့် အသိဉာဏ်ပေါင်းစပ်ထားပြီး စစ်သည်များကို စည်းရုံးနိုင်စွမ်းရည်မြင့်မားလျှင် ခေါင်းဆောင်ကောင်းဟု ခေါ်နိုင် သည်။

အရပ်ဘက် စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေး

အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးသည် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ဆောင်နေသော နိုင်ငံများတွင် အလွန် အရေးပါသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းနှင့် စစ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခု အကြား ထိတွေ့ ဆက်ဆံရသော နယ်ပယ်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်းတွင် အရပ်ဘက် အာဏာ ရှိသည်။ စစ်ဘက် အာဏာရှိသည်။

အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးသည် အရပ်ဘက်နယ်ပယ်နှင့် စစ်ဘက်နယ်ပယ် နယ်ပယ်နှစ်ခုအကြား ဆက်ဆံရေးကို ဖော်ပြခြင်းဟု ယေဘုယျ ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ အရပ်ဘက် စစ်ဘက်ဆက်ဆံ ရေးဘာသာရပ်ကို လေ့လာခြင်းသည် နိုင်ငံတော်ကို စစ်ဘက်က ထိန်းချုပ်ခြင်းကို လေ့လာခြင်း မဟုတ်။ ထိုသို့သော လေ့လာပုံနည်း စနစ်သည် ကျဉ်းမြောင်းသော လေ့လာမှု ပုံစံဖြစ်သည်။

အရပ်ဘက် စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးသည် စစ်ဘက်အပေါ် အရပ်ဘက်က မည်ကဲ့သို့ စနစ်တကျ လွှမ်းမိုးထိန်းချုပ်ထား သည်ကို ဖော်ပြသည်။ အရပ်ဘက်စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကို ပညာရှင်အမျိုးမျိုးက ရှုထောင့် အမျိုးမျိုးမှ လေ့လာသုံး သပ်ကြသည်။ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနယ်နှင့် လူမှုဗေဒနယ်ဟူ၍ နယ်ပယ်နှစ်ခု ဖြင့် ခွဲခြားလေ့လာသည်။ ထိုနယ်ပယ်များမှ ဆင့်ပွား၍ ပညာရပ်နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် လေ့လာမှု ကွာခြားသွားကြသည်။ အရပ်ဘက် စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးကို ဥပဒေနယ်ပယ်၊ ဒဿနိကနယ်ပယ်၊ စိတ်ပညာနယ်ပယ်၊ ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်၊ မနုဿဗေဒ နယ်ပယ်၊ ဘောဂဗေဒနယ်၊ သမိုင်းနယ်ပယ်၊ သံတမန်ရေးရာသမိုင်း၊ မီဒီယာနယ်နှင့် စစ်ဘက် နယ်ပယ် ဟူ၍ နယ်ပယ် ပေါင်းစုံမှ လေ့လာကြသည်။ သုံးသပ်ကြသည်။

အရပ်ဘက် စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးအပေါ် နယ်ပယ်ပေါင်းစုံမှ လေ့လာသုံးသပ်ကြသောကြောင့် ရှုထောင့်ပေါင်းစုံ ထွက်ပေါ်လာသည်။ အရပ်ဘက်စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးအပေါ် မည်ကဲ့သို့သော ရှုထောင့်မှ လေ့လာသည်ဖြစ်စေ မလေ့လာလျှင် မဖြစ်သည့် အကြောင်းအရာ (၅) မျိုးရှိသည်။

- **Civilian control of the military,**
- **Military professionalism,**
- **War,**
- **Civil-military operations,**
- **Military institutions**

နိုင်ငံတကာ ရှုထောင့်ဖြင့် အရပ်ဘက်စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကို ဆွေးနွေးသုတေသနပြုရာတွင် Non-state Actors များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးကြသည်။ အရပ်ဘက်ဟု ဆိုရာတွင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးကိုပါ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးမှ ပြည့်စုံပေလိမ့်မည်။ ယခင်က နိုင်ငံများသည်သာ အစောဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများတွင် ပြည်သူနှင့် အစိုးရသာရှိသည်ဟု အကြမ်းဖျင်းသတ်မှတ် ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး ပေါ်ပေါက်လာပြီးသည့် နောက်ပိုင်း နိုင်ငံမဟုတ်သော ဇာတ်ကောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ စစ်အေးကာလပြီးဆုံးသည့်နောက်ပိုင်း နိုင်ငံတကာ